

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Для успішного функціонування дитячого дошкільного закладу важливим є як його професійне внутрішнє наповнення, так і зовнішня форма, яка проявляється в якійсь архітектурно-планувальній організації. Адже естетично досконале і продумане архітектурне планування дошкільного навчального закладу є його своєрідною «візитною карткою», складовою іміджу.

Відомо, що за кордоном і значною мірою в нашій країні дошкільні заклади функціонують за різних форм власності (державна, приватна, комунальна тощо). Особливої популярності набули мережеві дитячі садки (як правило, приватні), що функціонують під єдиною назвою і мають власний легко пізнаваний стиль оформлення.

Іноземний досвід планування й спорудження інноваційних за формою дитячих садків є вельми актуальним для України, де відбуваються кризові явища у реалізації дошкільної освіти. Водночас не слід забувати, що спорудження сучасного дошкільного навчального закладу є досить затратним.

Взаємопов'язаність даної дослідницької проблеми із важливими питаннями інших наук полягає у тому, що вивчення іноземного досвіду архітектурно-планувальної організації дитячих дошкільних закладів перебуває на перетині наукових сфер, які стосуються архітектури, дизайну інтер'єру, естетики, ергономіки тощо.

Проблематиці дошкільних навчальних закладів упродовж 2018 р. було присвячено низку наукових розвідок [1, 2].

Водночас відносно маловивченим залишається іноземний досвід з організації архітектури дитячих садків. При цьому варто наголосити на тому, що цей досвід постійно вдосконалюється і у найбільш розвинених країнах світу майже щомісяця чи навіть частіше з'являються нові архітектурно-дизайнерські й культурно-мистецькі концепти щодо будівель навчальних закладів різного рівня.

Мета статті – вивчення характерних рис зарубіжного досвіду архітектурно-планувальної організації дитячих дошкільних закладів. Об'єктом дослідження є просторова організація дитячих садків у деяких країнах світу.

О.Ю. Складенко

аспірант кафедри основ архітектури та архітектурного проектування Київського національного університету будівництва і архітектури

Архітектурно-планувальну організацію слід розглядати як рішення, необхідні для розроблення документації для будівництва об'єктів, у проектуванні яких необхідна участь архітектора. Архітектурно-планувальні рішення повинні комплексно враховувати соціальні, економічні, функціональні, інженерні, технічні, протипожежні, санітарно-гігієнічні, екологічні, архітектурно-художні й інші вимоги до об'єкта [3].

У сучасній архітектурно-планувальній організації певного об'єкта постійно переглядається співвідношення функціональних зон із метою створення архітектурного середовища, що відповідає потребам суспільства.

Крім того, як свідчить зарубіжний досвід, характерними рисами якісної архітектурно-планувальної організації є:

- винесення на перший план тих видів простору, що сприяють реалізації розважальних, дозвіллевих і соціокультурних функцій життєдіяльності людини;
- доступність простору для усіх верств населення міста;
- більш активна архітектурна виразність вхідних зон для залучення й просторової орієнтації відвідувачів [11].

В основі якісної архітектурно-планувальної організації знаходиться новаторство, тобто інновації. Водночас відомо, що інновації у сфері культури далеко не завжди передбачають радикальні зміни. Якщо перенести це твердження на архітектуру і відповідне планування, то можливість неординарної й цікавої інтерпретації вже є приводом назвати цю сферу інноваційною. При цьому інноваційність в архітектурі не передбачає тенденційності, претензійності й нерішучості. Натомість культурне новаторство в архітектурно-планувальній організації додатково стимулює пошук нових змістів [6].

Архітектурно-планувальні способи, що впливають на проектування сучасних будинків дитячих садків, можна об'єднати у три групи: *композиційна схема будівлі; функціональний склад приміщень та проектний метод, що застосовується* [8].

Композиційна структура будівлі залежить від виду, типу, поверховості й навколишньої території об'єкта. Композиційні прийоми умовно можна розділити на традиційні, що застосовуються у масовому будівництві, і сучасні, які впроваджуються за кордоном при спорудженні дитячих садків.

За цих обставин вибір певної композиційної схеми дитячого закладу залежить від регіональних умов будівництва, певних конструктивних параметрів та типу будівлі. Функціональний склад приміщень зазначеної будівлі має формуватися із врахуванням побутових, освітніх і комунікаційних процесів.

З огляду на це та відповідно до досліджень [8] можна виокремити чотири основних функціональних блок-модуля:

- блок групового гнізда – основні приміщення: ігрове, спальне, буфетне, туалетне, роздягальне, ряд додаткових приміщень;
- блок спеціалізованих приміщень – зали для фізкультурних і музичних занять, комори, приміщення басейну;
- блок супутніх приміщень – харчоблок, медичні кабінети, методичний кабінет, пральня;
- блок службово-побутових приміщень – кімнати для персоналу.

Архітектурно-планувальна організація дитячих дошкільних закладів безпосередньо пов'язана з дизайнерськими розробками. Як відомо, у широкому сенсі метою дизайну є не лише художнє конструювання, але й вирішення більш широких соціально-технічних проблем функціонування виробництва, споживання, існування людей у предметному середовищі шляхом раціональної побудови її візуальних і функціональних властивостей [4].

Слід зазначити, що на початку нинішнього століття роль дизайну в світовій культурі, невід'ємною складовою якої є архітектурно-планувальна організація певних споруд, у т.ч. пов'язаних із життєдіяльністю і навчанням дитини, істотно зросла. Вказане пов'язане із формуванням все більш вагомих і суттєвих вимог до естетичних і функціональних компонентів

дитячих дошкільних установ. Розроблення їх дизайну починається із ескізного представлення і завершується робочими кресленнями власне споруди.

За кордоном дитячі дошкільні заклади функціонують у багатьох формах і дизайнерських стилях. Зокрема, у багатьох містах ФРН вони організовуються шляхом редевелопменту приміщень, що не використовувалися. Наприклад, у Мюнстері розробники вдалися до розміщення дитячого садка у церкві, яка тривалий час не використовувалася релігійними діячами за безпосереднім призначенням, проте її будівля збереглася у досить хорошому стані. Оригінальна споруда церкви циліндричної форми була модернізована і підлаштована під дитячі потреби (рис. 1).

Рис. 1. Дитячий садок «Kindergarten Bolles+Wilson» (ФРН)

Такий підхід не викликає заперечень і може слугувати прикладом для наслідування.

На верхньому поверсі приміщення церкви є величезний майданчик для дітей, який за площею нагадує справжній стадіон для дорослих. Вузькі архаїчні вікна церкви були дещо розширені, проте зберегли свій початковий дизайнерський концепт.

Велика площа для внутрішнього ігрового дитячого простору (понад 540 м²) доповнюється значним дозвіллевим простором на відкритому повітрі. Підлога покрита спеціалізованим покриттям, що використовується для професійних спортивних майданчиків.

Варто також зауважити, що така будівля характеризується високою температурною стійкістю (у ній тепло взимку і прохолодно влітку).

Прикладом оригінального екологічного стилю є оформлення одного із садочків для дітей у Данії (м. Холбек) (рис. 2). Територія його розбита за функціонально-кольоровими зонами, а ззовні будівля покрита оригінальним зеленим дахом, на якому вирощені рослини.

Рис. 2. Дитячий садок «Bernts Have Daycare Center» (Данія)

Рис. 3. Дитячий садок «Kindergarten 8Units» (Іспанія)

Звичайно, подібний вибір приміщення для дитячого садка в північних широтах, до яких належить і Данія, може вважатися досить спірним, оскільки значна площа будівлі виконана зі скла. Але слід зазначити, що цей «недолік» компенсується високою якістю матеріалів, що використовуються.

Територія дитячого садка також розбита на функціонально-ігрові зони, які відрізняються не лише кольором, але й природним оформленням (висадженням різних груп рослин).

Оригінальний концепт дитячого садка за архітектурним, дизайнерським і кольоровим оформленням сформований в іспанському місті Алмера (рис. 3), де головним акцентом є ультрамодерновий, можна сказати футуристичний дизайн стін, стелі й підлоги основних функціональних приміщень. Складовими власне фасаду цієї оригінальної будівлі є різнокольорові панелі, що у сукупності формують певний пазл. Домінуючими характеристиками цього садочка в іспанській Альмері є такі: використання по-різному забарвлених вікон у вигляді кола; підсвічування будівлі ззовні у темну пору доби; чітка диференціація приміщень садочка за кольором – білий колір для молодшої ясельної групи (до 1 року), жовтогарячий для дітей від 1 до 2 років, зелений – віком понад 3 роки.

Водночас у коридорах і загальних просторах усі кольори перемішані, щоби стимулювати спілкування між дітьми різного віку. Можливо цей досвід буде корисним і для України.

Підсумовуючи концептуальні засади досліджених дитячих закладів ФРН, Данії й Іспанії, відзначимо, що в основі успішності і популярності їх архітектурно-планувальних рішень лежить оригінальність і креативність. Жодна із цих будівель не є повторенням іншої, дизайнерські рішення є настільки простими за своєю суттю, що виникає питання – чому до цього не додумалися раніше?

Наразі сфера проектування й спорудження дитячих закладів і формування комфортного навчального простору за кордоном стає все більш креативною з художньої точки зору. З огляду на справжній бум у будівельній галузі провідних країн світу упродовж останніх років, до навчальних закладів висуваються все вибагливіші естетичні вимоги.

Серед інноваційних напрямків дизайну дитячих садків закордону – стиль «хай-тек» (бук-

вально – «високі технології»), що як окремо взятий напрям сформувався на Заході ще у 1970-х роках. Основою цього стилю є своєрідна гра підкреслено технологічними й технічними формами. Очевидно, що усі розглянуті дитячі садки у ФРН, Данії й Іспанії оформлені переважно у стилі «хай-тек».

Наразі можна стверджувати, що більшість дошкільних закладів закордону, зокрема й ті, що відносяться до великих мереж, формують свій неповторний «фірмовий стиль», під яким розуміється стильова єдність [9] змістовних форм усіх елементів архітектурного планування будівлі. Фірмовий стиль – це сукупність графічних, колірних, стилістичних і композиційних прийомів і елементів, спеціально й комплексно спроектованих задля створення певного й постійного зорового образу, що пов'язаний із певним дитячим дошкільним закладом.

Майстерно оформлений і вишуканий з естетичної точки зору дитячий садок може стати справжньою окрасою міського простору, перетворившись на центр дозвілля і навчання маленьких жителів міста.

Окремо слід зупинитися на важливості арт-форм на дитячих майданчиках біля дошкільних навчальних закладів. За допомогою цих форм (інсталяцій із квітів і кущів, елементів оздоблення дитячих атракціонів, гірок тощо) майданчики стають цілком гармонійними із навколишнім ландшафтом. Тобто ландшафтна композиція чи елемент декору виступають як арт-об'єкти, що гармонують з предметним оточенням і забезпечують високий рівень геопластики простору [12].

Україна лише здійснює перші кроки на шляху до формування сучасних архітектурно-дизайнерських рішень щодо таких закладів. Як приклад можна навести дошкільний навчальний заклад «Умка Гранд» в одному із найбільших житлових кварталів у передмісті Києва – ЖК «Петровський квартал» (5 км на південний захід від столиці України). Розпочавши спорудження кварталу ще в 2013 р., забудовник позиціонував свій проект як найбільш масштабний замський житловий комплекс України мало- й середньоповерхової забудови. У вересні 2016 р. тут відкрився мережевий дитячий садок «Умка Гранд» (рис. 4).

Усередині дошкільна установа характеризується продуманим зонуванням приміщень для навчання і відпочинку (рис. 5).

Рис. 4. Будівля дитячого садка «Умка Гранд» у Петровському кварталі

Рис. 5. Внутрішні приміщення дитячого садка «Умка Гранд»

Будівля самого навчального закладу та його територія прикрашені арт-формами, а саме:

- виконано кольорове зонування окремих приміщень, а також вікон і дверей;
- дитячі майданчики оформлені у теплих та яскравих кольорах (червоний, жовтий, помаранчевий);
- поблизу дитячих майданчиків розташовані невеликі фігурки казкових героїв (тваринок, гномиків, інших вигаданих істот);

- на даху дитячого садочка встановлені декорації у вигляді флюгерів-півників;
- на металевих конструкціях огорожі виконані ковані прикраси, а на ліхтарях – ковані зображення котів;
- зони відпочинку укомплектовані лавочками та художньо підібраними композиціями із квітів і декоративних кущів.

При створенні арт-форм використані мідь і метал (ковані форми), каміння, пластик та декоративні насадження.

Отже, можна дійти висновку, що дитячі садики можуть бути справжніми витворами архітектурного мистецтва, де застосовуються найновітніші технології і реалізуються найбільш сміливі рішення архітекторів і дизайнерів.

Як свідчить іноземний досвід, в основі архітектурно-планувальних і композиційних рішень дитячих дошкільних установ є принцип групування приміщень за функціональними ознаками, а також із урахуванням вікової ізоляції ясельних груп від більш дорослих. У свою

чергу, більш дорослі вікові групи розміщені в окремих відповідним чином художньо оформлених приміщеннях. В об'єднаних дитячих дошкільних установах (ясла – садочок) внутрішня планувальна структура має будуватися на чіткому поділі плану на ясельну й іншу групи приміщень, об'єднаних загальними групами приміщень навчально-методичного й адміністративно-господарського призначення.

Слід зазначити, що у провідних країнах світу проблематика інноваційного архітектурного планування відповідних дошкільних закладів звичайно має широкі перспективи для подальших досліджень. Серед них, зокрема, можна виділити наступні:

- значення екодизайну для формування архітектурних концепцій дошкільних закладів;
- використання мотивів народної культури (фольклору) в проектуванні дитячих садків;
- роль дошкільних навчальних закладів у міських громадських просторах й урбаністиці у цілому.

-
- [1] Барна Н.В. Дизайн у контексті художньої культури ХХ – ХХІ століть : монографія / Н.В. Барна; Відкритий міжнар. ун-т розвитку людини «Україна». – Київ : Університет «Україна», 2015. – 352 с.
- [2] Березіна О.О. Організаційно-педагогічні умови освітньої діяльності дошкільних навчальних закладів нового типу (кінець ХХ – початок ХХІ століття) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Березіна Ольга Олександрівна; Мелітоп. держ. пед. ун-т ім. Богдана Хмельницького. – Мелітополь, 2018. – 20 с.
- [3] Гельфонд А.Л. Архитектурное проектирование общественных зданий и сооружений / А.Л. Гельфонд. – М. : Архитектура-С, 2006. – 280 с.
- [4] Дизайн [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Дизайн>.
- [5] Дитячий садок «Bernts Have Daycare Center» (Данія) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.archdaily.com/85118/bernts-have-daycare-center-henning-larsen-architects>.
- [6] Дитячий садок «Kindergarten Bolles+Wilson» (ФРН) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.archdaily.com/392652/st-sebastian-kindergarten-bolles-wilson>.
- [7] Дитячий садок в «Kindergarten 8Units» (Іспанія) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.archdaily.com/85118/bernts-have-daycare-center-henning-larsen-architects>.
- [8] Кузнецова А.А. Современные архитектурно-планировочные способы моделирования зданий дошкольных организаций [Электронный ресурс] / А.А. Кузнецова. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/sovremennyye-arhitekturno-planirovochnyye-sposoby-modelirovaniya-zdaniy-doshkolnyh-organizatsiy>.
- [9] Основы дизайна / Под ред. С.М. Михайлова. – Казань : «Новое Знание», 1999. – 240 с.
- [10] Перепелюк І.Р. Організаційно-педагогічні умови партнерства дошкільного навчального закладу і сім'ї в Республіці Польща : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Перепелюк Інна Романівна; ДВНЗ «Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника». – Івано-Франківськ, 2018. – 20 с.
- [11] Рэнд П. Дизайн: форма и хаос / Пол Рэнд; [пер. с англ. И. Воронова]. – М.: Изд-во Студии Артемия Лебедева, 2013. – 244 с.
- [12] Смірнитська Л.В. Естетичне формування прибудинкових територій / Л.В. Смірнитська // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. – 2016. – № 44. – С. 207–211.

Надійшла 01.11.2018 р.